

AIŠKINAMASIS RAŠTAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ATLIEKŲ TVARKYMO ĮSTATYMO NR. VIII-787 2 IR 34⁴ STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Įstatymo projekto tikslas – nustatyti sąlygas (kriterijus) transporto priemonėms, pagal kuriuos transporto priemonės galėtų būti pripažįstamos eksploatuoti netinkamomis transporto priemonėmis (toliau – ENTP), t. y. atliekomis. Tai būtų viena iš priemonių, padedanti institucijoms pagal kompetenciją užtikrinti tinkamą tokių atliekų tvarkymą Lietuvoje ir stiprinti ENTP įvežimo iš kitų šalių kontrolę.

Šešėlinės ekonomikos mažinimo koordinavimo komisijoje taip pat nagrinėta transporto priemonių, kaip ENTP (t. y. atliekų), įvežimo ir atliekų tvarkymo problematika. LR Vyriausybės 2019-06-19 pasitarime nuspręsta pritarti šios komisijos siūlymams nustatyti kriterijus, pagal kuriuos transporto priemonės galėtų būti pripažįstamos atliekomis.

Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko 2014 m. spalio 3 d. potvarkiu Nr. 189 „Dėl Darbo grupės sudarymo“ sudarytos darbo grupės ataskaitoje dėl teisės aktų tobulinimo, siekiant užtikrinti naudotų transporto priemonių ir jų dalių bei eksploatuoti netinkamų transporto priemonių įvežimo ir tvarkymo kontrolę, buvo konstatuota, kad nėra teisinio reglamentavimo, kada transporto priemonė gali (privalo) būti pripažinta ENTP, t. y. atlieka. Kai nėra reglamentavimo, transporto priemonė įvežama kaip transporto priemonė, nors atlikus dokumentinę ar fizinę prekės patikrą dažniausia nustatoma, kad tai ENTP (t. y. atlieka). Todėl, nors realiai įvežamos atliekos – jos įvežamos pažeidžiant atliekų vežimo reikalavimus, nėra apskaitomos ir tinkamai tvarkomos, kaip reikalauja teisės aktai. ENTP įvežantys asmenys nesiregistruoja gamintojų ir importuotojų registre ir nevykdo gamintojų ir importuotojų pareigų – nefinansuoja atliekų tvarkymo.

Europos Komisija rekomenduoja visoms Europos Sąjungos šalims naudotis parengtomis gairėmis (rekomendacijomis), kada transporto priemonė turėtų būti pripažįstama nebetinkama eksploatuoti, t. y. kada transporto priemonė taptų atlieka (Correspondents' Guidelines No 9 on shipment of waste vehicles).

Atsižvelgdami į šias rekomendacijas ir į Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2016 m. kovo 7 d. įsakymu Nr. D1-164 „Dėl darbo grupės sudarymo transporto priemonių pripažinimo eksploatuoti netinkamomis transporto priemonėmis tvarkos aprašo projektui tobulinti“ sudarytos tarpinstitucinės darbo grupės pasiūlymus Transporto priemonių pripažinimo eksploatuoti netinkamomis transporto priemonėmis tvarkos aprašo projektui tobulinti, ministerijos specialistai parengė ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministras 2016 m. lapkričio 25 d. įsakymu Nr. D1-798 „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 710 „Dėl Eksploatuoti netinkamų transporto priemonių tvarkymo taisyklių patvirtinimo“ patvirtino kriterijus, kada transporto priemonė pripažįstama eksploatuoti netinkama transporto priemone.

Šie pakeitimai reglamentavo atvejus, kada transporto priemonės gali būti pripažįstamos atliekomis ir buvo viena iš priemonių, padedanti institucijoms pagal kompetenciją užtikrinti tinkamą tokių atliekų tvarkymą Lietuvoje ir stiprinti ENTP įvežimo iš kitų šalių kontrolę.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (toliau – LVAT) 2018 m. gegužės 10 d. sprendimu (toliau – sprendimas) administracinėje byloje Nr. el-5-492/2018 (TAR, 2018-06-08, 2018-09597) nusprendė:

pripažinti, kad Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2016 m. lapkričio 25 d. įsakymo Nr. D1-798 „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 710 „Dėl Eksploatuoti netinkamų transporto priemonių tvarkymo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ 1.2 papunktis ta apimtimi, kuria eksploatuoti netinkamų transporto priemonių apibrėžimas papildytas Eksploatuoti netinkamų transporto priemonių tvarkymo taisyklių 2 priede nustatytais kriterijais, taip pat 1.3 papunktis, kuriuo Eksploatuoti netinkamų transporto priemonių tvarkymo taisyklės papildytos 2 priedu, prieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui;

pripažinti, kad Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2017 m. rugpjūčio 2 d. įsakymo Nr. D1-658 „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 710 „Dėl Eksploatuoti netinkamų transporto priemonių tvarkymo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ 2 punktas prieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui.

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, jog iš konstitucinio teisinės valstybės principo, kitų konstitucinių imperatyvų kyla reikalavimas įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams paisyti iš Konstitucijos kylančios teisės aktų hierarchijos. Šis reikalavimas, be kita ko, reiškia, kad draudžiama žemesnės galios teisės aktais reguliuoti tuos visuomeninius santykius, kurie gali būti reguliuojami tik aukštesnės galios teisės aktais, taip pat kad žemesnės galios teisės aktuose draudžiama nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris konkuruotų su nustatytuoju aukštesnės galios teisės aktuose (Konstitucinio Teismo 2005 m. sausio 19 d., 2005 m. rugsėjo 20 d. nutarimai ir kt.). Poįstatyminiu teisės aktu yra realizuojamos įstatymo normos, todėl poįstatyminiu teisės aktu negalima pakeisti įstatymo ir sukurti naujų bendro pobūdžio teisės normų, kurios konkuruotų su įstatymo normomis, nes taip būtų pažeista Konstitucijoje įtvirtinta įstatymų viršenybė poįstatyminių aktų atžvilgiu (Konstitucinio Teismo 2002 m. rugpjūčio 21 d. nutarimas). Poįstatyminiai teisės aktai negali prieštarauti įstatymams, konstituciniams įstatymams ir Konstitucijai, jie turi būti priimami remiantis įstatymais, nes poįstatyminis teisės aktas yra įstatymo normų taikymo aktas nepriklausomai nuo to, ar tas aktas yra *ad hoc* (esant konkrečiai situacijai) taikymo, ar nuolatinio galiojimo (Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d., 2005 m. vasario 7 d. nutarimai). Toks teisės akto formos nesilaikymas, kai Konstitucija reikalauja, kad tam tikri santykiai būtų reguliuojami įstatymu, tačiau jie yra reguliuojami poįstatyminiu aktu (nepriklausomai nuo to, ar šiuos santykius koku nors aspektu reguliuoja dar ir įstatymas, su kuriame nustatytu teisiniu reguliavimu konkuruoja poįstatyminiame akte nustatytas teisinis reguliavimas, ar joks įstatymas šių santykių apskritai nereguliuoja), gali būti pakankamu pagrindu tokį poįstatyminį teisės aktą pripažinti prieštaraujančiu Konstitucijai (2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas).

Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas aplinkos ministrui nesuteikia įgaliojimų savo įsakymu nustatyti Transporto priemonių pripažinimo eksploatuoti netinkamomis transporto priemonėmis kriterijų (toliau – ENTP kriterijai), kuriuos pritaikius importuotojams kiltų prievolė perduoti transporto priemones utilizavimui, – tokie įgaliojimai aplinkos ministrui Atliekų tvarkymo įstatyme ar kitame įstatyme nenustatyti. Nustatant ENTP kriterijus buvo apribotos asmenų teisės ir laisvės, taip pat ūkinės veiklos laisvė, o tokie ribojimai gali būti nustatyti tik įstatymu. Taigi, ENTP kriterijus nustatantis įsakymas (ir vėlesnis jo pakeitimas) buvo priimtas viršijant aplinkos ministrui įstatymais suteiktus įgaliojimus, todėl šis įsakymas pripažintas prieštaraujančiu konstituciniam teisinės valstybės principui, iš kitų konstitucinių imperatyvų kylančiam reikalavimui teisėkūros subjektams paisyti teisės aktų hierarchijos, įstatymų viršenybės principo (Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 str. 1 d.).

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, transporto priemonių priskyrimo ENTP sąlygos (kriterijai) numatomi nustatyti įstatymu.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projektą parengė Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Atliekų politikos grupės (vadovė Agnė Bagočiutė, tel. 8 706 63670, el. p. agne.bagociute@am.lt) (vyriausioji patarėja Audronė Nikšaitė, tel. 8 706 63516, el. p. audrone.niksaite@am.lt) vyriausiasis specialistas Audrius Naktinis (tel. 8 706 63512, el. p. audrius.naktinis@am.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Projekte aptartų teisinių santykių reguliavimui taikoma Atliekų tvarkymo įstatyme nustatyta atliekų sąvoka, kad atliekos – medžiaga ar daiktas, kurių turėtojas atsikrato, ketina ar privalo atsikratyti.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

Siūlomos teisinio reglamentavimo nuostatos, kurios nustatytų atvejus, kada transporto

priemonės gali būti pripažįstamos atliekomis ir būtų viena iš priemonių, padedanti institucijoms pagal kompetenciją užtikrinti tinkamą tokių atliekų tvarkymą Lietuvoje ir stiprinti ENTP įvežimo, apskaitos ir tvarkymo kontrolę.

Siūlomo reguliavimo pagrindimas, argumentacija:

Įstatymo projektu siūloma nuostata	Paaiškinimas
<p>„10. Transporto priemonė (išskyrus istorines transporto priemones, apibrėžtas Saugaus eismo automobilių keliais įstatymo 2 straipsnio 22 dalyje), apibrėžta šio Įstatymo 2 straipsnio 65 dalyje, Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka pripažįstama eksploatuoti netinkama transporto priemonė, t. y. atlieka, ir turi būti tvarkoma šio Įstatymo 4 straipsnyje nustatyta tvarka, jeigu atitinka bent vieną iš šių sąlygų:</p>	<p>Nuostata bus taikoma transporto priemonei, priskiriamai M1 klasei (ne mažiau kaip keturis ratus turinčiai transporto priemonei, skirtai keleiviams vežti, kurioje yra ne daugiau kaip 8 sėdimosios vietos keleiviams ir viena sėdimoji vieta vairuotojui) arba N1 klasei (ne mažiau kaip keturis ratus turinčiai transporto priemonei, skirtai kroviniams vežti, kurios bendroji masė yra ne didesnė kaip 3,5 t), ir triratei motorinei transporto priemonei, išskyrus motorines trirates transporto priemones su simetriškai išdėstytais ratais (Atliekų tvarkymo įstatymo 2 straipsnio 65 dalis).</p> <p>Atliekų tvarkymo įstatymo 2 straipsnio 65 dalyje nustatyta transporto priemonės sąvoka yra perkelta iš 2000 m. rugsėjo 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2000/53/EB dėl eksploatuoti netinkamų transporto priemonių (OL 2004 m. <i>specialusis leidimas</i>, 15 skyrius, 5 tomas, p. 224) ir taikoma tik šiam įstatymui. Nuostatos nebus taikomos istorinei motorinei transporto priemonei, t. y. prieš 30 metų ar anksčiau pagamintai transporto priemonei, kurios modelis nebegaminamas mažiausiai 15 metų ir kuri yra originali, tinkama eksploatuoti, bet nenaudojama kasdienėms reikmėms.</p> <p>Kriterijų parinkimo priežastys, jų taikymo pagrindimas, tinkamumas nustatytas vadovaujantis Europos Komisijos gairėmis (rekomendacijomis), kada transporto priemonė (toliau – TP) turėtų būti pripažįstama nebetinkama eksploatuoti, t. y. kada TP taptų atlieka (Correspondents' Guidelines No 9 on shipment of waste vehicles) (toliau rekomendacijos), ir praktiniu patyrimu.</p> <p>Atliekų tvarkymo įstatymo 2 straipsnio 6 dalyje nurodyta atliekų sąvoka reiškia, kad <...medžiaga ar daiktas, kurių turėtojas <...privalo atsikratyti...>, yra atlieka. Įstatymo projektu patvirtinus sąlygas (kriterijus), kada TP turėtų būti pripažįstama nebetinkama eksploatuoti TP (atlieka), t. y. atlieka, turinčia privalomumo atsikratyti ja požymius. Tokios atliekos tvarkymui būtų taikomi bendrieji atliekų tvarkymo reikalavimai.</p>
<p>1) transporto priemonės savininkui išduotas eksploatuoti netinkamos transporto priemonės sunaikinimo pažymėjimas;</p>	<p>2000 m. rugsėjo 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2000/53/EB dėl eksploatuoti netinkamų transporto priemonių (OL 2004 m. <i>specialusis leidimas</i>, 15 skyrius, 5 tomas, p. 224) 5 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad Valstybės narės numato sistemą, pagal kurią eksploatuoti netinkama transporto priemonė būtų išregistruojama tik pateikus sunaikinimo pažymėjimą. Jeigu TP išduotas eksploatuoti netinkamos transporto priemonės sunaikinimo pažymėjimas, vadinasi tokia TP yra atlieka ir ji turi būti tvarkoma kaip atlieka.</p>
<p>2) transporto priemonė ardoma (išmontuojama, sukarpoma, smulkinama) ar kitaip apdorojama, siekiant</p>	<p>Įstatymo projekte numatyta ši nuostata ir transporto priemonių ardymo sąvoka leis identifikuoti TP nelegalius ardytojus. Pagal ardymo požymius bus galima nustatyti, ar TP remontuojama, ar TP ardoma dalimis, ar yra išardyta.</p>

transporto priemonės dalis, mazgus, mechanizmus, agregatus, sistemas naudoti, pakartotinai naudoti ar šalinti, arba nurodytais būdais yra išardyta.“	
--	--

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus projektą, tikėtinas teigiamas poveikis transporto priemonių ir jų atliekų tvarkymo sektoriui, kadangi sumažėtų transporto, kaip ENTP, įvežimas be nustatyta tvarka gautų leidimų ardymui iš kitų šalių. Tinkamai ir saugiai sutvarkomos atliekos, užtikrinamas tokių atliekų finansavimas.

Neigiamos pasekmės galėtų būti tokios, kad sumažėjus pasiūlai, brangtų naudotos automobilių dalys.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Įstatymo Projekto priėmimas neturės įtakos kriminogeninei situacijai.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Tikėtinas teigiamas poveikis, skaidrinamas sektorius, siaurinamas naudotų automobilinių dalių įsigijimas, mažės pardavimui netinkamų automobilių dalių, t. y. atliekų, kiekis.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus siūlomą Įstatymo projektą, iki 2020 m. gruodžio 31 d. Vyriausybės įgaliotos institucijos priima šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus.

9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Transporto priemonės ardymo sąvoka aprobuota Valstybinėje lietuvių kalbos komisijoje.

10. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas bei Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas bei Europos Sąjungos dokumentus.

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, kas ir kada juos turėtų parengti

Priėmus siūlomą Įstatymo projektą reikės pakeisti šiuos teisės aktus:

1. Eksploatuoti netinkamų transporto priemonių tvarkymo taisyklės, patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. gruodžio 24 d. įsakymu Nr. 710 „Dėl Eksploatuoti netinkamų transporto priemonių tvarkymo taisyklių patvirtinimo“.

2. Atliekų tarpvalstybinių vežimų tvarkos aprašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. balandžio 27 d. įsakymu Nr. D1-207 „Dėl Atliekų tarpvalstybinių vežimų tvarkos aprašo patvirtinimo“.

Šių teisės aktų įsigaliojimo terminas bus numatytas toks pat kaip ir Įstatymo projekto.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais

Įstatymo įgyvendinimas nepareikalaus papildomų valstybės biudžeto lėšų.

13. Projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Projektas buvo teikiamas derinti Vidaus reikalų, Ekonomikos ir inovacijų, Finansų, Teisingumo ir Susisiekimo ministerijoms, Muitinės departamentui, Finansinių nusikaltimų tyrimų

tarnybai, Lietuvos pramoninkų konfederacijai, Lietuvos verslo konfederacijai, Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmų asociacijai, Lietuvos savivaldybių asociacijai, Valstybinei vartotojų teisių apsaugos tarnybai, Aplinkos apsaugos agentūrai, Aplinkos apsaugos departamentui prie Aplinkos ministerijos, VĮ „Regitra“, Motorinių transporto priemonių iš JAV importuotojų ir pardavėjų asociacijai, Eksploatuoti netinkamų transporto priemonių tvarkytojų asociacijai, Demontuotojų asociacijai, Lietuvos istorinių transporto priemonių išsaugojimo asociacijai „Retromobile“ ir Lietuvos autoverslininkų asociacijai. Gautos pastabos įvertintos derinimo lentelėje.

Po institucijų Įstatymo projekto derinimo, įvertinus gautus pasiūlymus, transporto priemonių priskyrimo ENTP sąlygos (kriterijai) patikslintos, aiškiau suformuotos.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną *Eurovoc*

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną *Eurovoc*: aplinkos apsauga, atliekos, atliekų tvarkyba.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.

Aplinkos ministras
Kęstutis Mažeika
2019-10-29

